

проект Порядку економічного стимулювання заходів щодо використання та охорони земель.

Консервація деградованих і малопродуктивних земель мусить здійснюватися на основі спеціальних проектів землеустрою, яким обов'язково передуватимуть ґрунтові обстеження.

Складання таких проектів доцільно виконувати на основі попередньо розробленої схеми, яка дасть змогу вирішувати природоохоронні питання по цілих агроландшафтах.

Висновки. Для розв'язання проблеми консервації деградованих і малопродуктивних земель потрібні відповідні нормативні акти, а також передбачене бюджетом фінансування, спрямоване на проведення проектно-пошукових робіт і компенсацію втрат землевласникам.

1. Канаш О.П. Консервація деградованих і малопродуктивних земель як один з основних заходів щодо оптимізації землекористування // Зб. наук. праць, Міжнародна конференція "Генеза, географія та екологія ґрунтів". – Львів, 1999. – С.156-159.

2. Канаш О.П. Сучасні проблеми землекористування і екологічна орнопридатність земель // Наук. вісник НАУ. – 2005. – №81. – С.154-157.

3. Канаш О.П. Екологічні погляди на певні економічні проблеми землекористування / / Землеустрій і кадастр. – 2006. – №1. – С.32-34.

Нерациональное использование деградированных земель сопровождается значительными экологическими и экономическими потерями. Рассмотрены пути преодоления сложившейся ситуации.

The irrational use of degraded lands is accompanied by considerable ecological and economic losses. The pathes of overcoming of the turning out situation are considered.

УДК 338.432; 631

І.Т. Кіщак, кандидат технічних наук

ГОЛОВНЕ УПРАВЛІННЯ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА І ПРОДОВОЛЬСТВА
МИКОЛАЇВСЬКОЇ ОБЛДЕРЖАДМІНІСТРАЦІЇ

І.П. Саваріна

МИКОЛАЇВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ОСОБЛИВОСТІ ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ СУБ'ЄКТАМИ ГОСПОДАРЮВАННЯ У МИКОЛАЇВСЬКІЙ ОБЛАСТІ

Останніми роками аграрна політика держави головним чином була спрямована на ринкову трансформацію аграрного сектора, зупинення аграрної кризи і стабілізацію сільськогосподарського виробництва. Здебільшого ця мета досягнута, ринкові відносини в селі поступово наближаються до загальноцивілізованих, європейських стандартів. На черзі – забезпечення сталого розвитку галузі, як на рівні держави, шляхом

© І.Т. Кіщак, І.П. Саваріна, 2007

забезпечення ефективної дії відповідних нормативно-правових актів і надання бюджетної фінансової підтримки, такі за рахунок власного вміння господарювання суб'єктами підприємницької діяльності в умовах відкритого конкурентного середовища.

Нині у Миколаївській області, як і в Україні, реально існує різноманітність організаційно-правових форм господарювання. Управління агропромисловим виробництвом децентралізовано. Підприємства самостійно вибирають напрям діяльності, ведуть виробництво, фінансують його за рахунок власних коштів, кредитів банків, коштів інвесторів, забезпечують матеріально-технічними ресурсами, реалізують продукцію, будують взаємовідносини з підприємствами-партнерами на договірних засадах. Виникла і загострюється конкуренція. Колишні колгоспники, працівники радгоспів, а нині члени нових сільськогосподарських формувань, працівники соціальної сфери, що проживають на селі, є власниками земельних часток (паїв), мають державний акт (свідоцтво) на право власності на землю.

Станом на 01.08.2007 р. з 396,3 тис. чоловік сільського населення 200,5 тис. громадян Миколаївської області набули право на земельну частку (пай) та 199,5 тис. отримали відповідний сертифікат. Оформлено 191,2 тис. державних актів на право власності на земельну ділянку взамін сертифікатів та 181,6 тис. громадян отримали державні акти. Середній розмір земельної частки (паю) складає 6,9 умовних кадастрових гектарів.

На 1 січня 2007 р. з 1692,0 тис. га ріллі області 851 великотоварне сільськогосподарське підприємство використовує 760,1 тис. га (44,9% до всієї ріллі); 58,0 тис. одноосібників - 411,4 тис. га (24,3%); 4,8 тис. фермерів - 232,9 (13,7) та 503,6 тис. інших землекористувачів - 288,2 тис. га (17,0%). У середньому на одне великотоварне господарство приходиться 893,2 га, одноосібника - 7,1 га, фермера - 48,0 га та іншого суб'єкта землекористування - 0,6 га [3].

У зарубіжних державах порівняно із структурою сільського господарства України переважають набагато менші за розмірами господарства. Наприклад, середній розмір ферм у США становить 187 га. У 12-ти країнах Західної Європи, що входять до ЄС, із 7 млн ферм (без урахування господарств з площею менше 1 га) близько половини мають площу меншу 14 га.

До різних організаційно-правових форм господарювання державою задекларовано рівноправність кожної з них. Існує дві точки зору стосовно ефективності форм господарювання. За першою - успіх забезпечать тільки селянські (фермерські) господарства, за другою - майбутнє за великими підприємствами. Перша точка зору аргументується тим, що в країнах Західної Європи, США, Канаді достаток продуктів створюється фермерами. На користь другої наводиться той факт, що в цих країнах намітилася тенденція до усунення фермерських господарств. У Німеччині за останні 40 років кількість дрібних ферм скоротилася в 4,5 раза, США - у 3,5 і

Голландії – у 2,3 раза. Крім того, в США у господарствах із середнім розміром 2600 га сільськогосподарських угідь отримано продукції з кожного гектара в 7 разів більше, ніж на фермах із середнім розміром 170 га.

У розвинених країнах світу сільському господарству приділяється особлива увага. Воно постійно підтримується різними дотаціями, субсидіями, державними інвестиціями, загальний розмір яких щорічно становить у країнах ЄС 48% від вартості виробленої продукції, США – 30, Канаді - 41, Японії – 68% (дані 1993 р.). З розрахунку на 1 га сільськогосподарських угідь фінансова підтримка в Австрії становить 648 дол. США, країнах ЄС - 501, США – 94, Швеції – 770, Норвегії – 2928, Канаді - 88, Швейцарії – 1669, Фінляндії – 2167, Японії – 8761 [1].

Упродовж 2006 р. підприємствами й організаціями усіх форм власності за рахунок усіх джерел фінансування у сільське господарство області вкладено 235,1 млн грн інвестицій в основний капітал (капітальних вкладень), що становить 7,5% від загальнообласного обсягу (у 2005 р. – 6,6%, 2000 році – 6,9%). У розрахунку на 1 га ріллі інвестовано капітальних вкладень 138,3 грн (27,7 дол. США). Фінансування державних програм розвитку АПК області у 2000 р. було на рівні 9,5 млн грн, має сталу тенденцію до зростання і у 2006 р. становив 93,4 млн грн. В розрахунку на 1 га ріллі у 2006 р. фінансова підтримка держави дорівнювала 54,9 грн (11 дол. США), що практично у 10 разів більше 2000 р.

Сучасний стан розвитку сільськогосподарського виробництва потребує ефективної матеріально-технічної бази, спроможної забезпечити відповідний технічний рівень використання земель. Визначальна роль та економічне значення основних засобів полягає в тому, що вони завжди були мірилом і основою розвитку продуктивних сил сільського господарства, забезпечуючи відповідний рівень і темпи збільшення виробництва, підвищення продуктивності праці та ефективне використання земельних площ. Поряд з цим технічне забезпечення сільгоспідприємств області знаходиться на низькому рівні, не відповідає вимогам ринкової економіки, присутній дефіцит техніки, який негативно впливає на ефективність виробництва. Одночасно зменшення техніки у сільгоспідприємствах (більше ніж наполовину порівняно з 1996 р.) призводить до понаднормативного навантаження на кожен працюючий агрегат, що фізично прискорює їхнє старіння [2]. Матеріали таблиці свідчать про тенденцію збільшення навантаження як на трактор, так і на зернозбиральний комбайн, що не дає змоги виконувати сільськогосподарські роботи в повному обсязі і в оптимальні терміни, а також зумовлює порушення технологій виробництва.

Економічний механізм ефективного землекористування передбачає сукупність методів, стимулів і важелів регулювання процесу використання земельних ресурсів. Організаційно-економічний механізм забезпечення ефективного землекористування розглядається як внутрішньо-

господарський, направлений на створення раціональної організації технологічного процесу використання земель, і формування виробничих витрат, які його забезпечують.

Таблиця. Навантаження на один технічний засіб у сільгоспідприємствах

Показники	Роки				2006 р. у % до 2005 р.
	1996	2000	2005	2006	
Кількість тракторів, шт.	17039	11800	8151	7815	95,9
Площа ріллі, тис. га	1591,8	1428,5	986,6	993,3	100,7
Ріллі на один засіб, га	93,4	121,1	121,0	127,1	105,0
Кількість зернозбиральних комбайнів, шт.	3527	2516	1783	1697	95,2
Зібрана площа зернових і зернобобових культур (без кукурудзи), тис. га	523,4	554,4	582,4	590,0	101,3
Зібрана площа на комбайн, га	148,4	220,3	326,6	347,7	106,5

За результатами економіко-виробничої діяльності загальне виробництво валової продукції сільського господарства підприємствами усіх форм власності Миколаївської області зросло від 1466,2 млн грн у 2000 р. до 3075,4 млн грн у 2006 р. (у порівняльних цінах 2005 р.), що на 9,4% більше 2005 року, у тому числі, вироблено сільськогосподарськими підприємствами продукції на суму 787,5 млн грн у 2000 р. сягнуло у 2006 р. до 1446,3 млн грн, відповідно господарства населення: 678,7 та 1629,1 млн грн. Питома вага сільськогосподарських підприємств у виробництві до всієї валової продукції у 2000 р. рівнялась 53,7%, у 2006 р. – 47,0%, господарств населення відповідно: 46,3 та 53,0%. За останні десять років внесок господарств населення у сільськогосподарське виробництво підвищився на 10,6 в.п. За розрахунками у 2006 р. виробництво сільськогосподарської продукції на 100 га сільгоспугідь в середньому у домогосподарствах більше ніж у півтора рази перевищувало її вихід в аграрних підприємствах і становило 226,3 тис. грн (у великотоварних сільгоспідприємствах – 136,0 тис. грн).

З урахуванням різноманітності форм аграрного підприємництва та їхнього стану матеріально-технічного забезпечення економіко-виробнича діяльність суб'єктів господарювання щодо ефективного і раціонального використання земель має розглядатись за такими напрямками: у першу чергу, це цільове використання земель, по-друге, одержання прибутку, по-третє, збереження якісних показників земельної площі, по-четверте, підвищення екологічної цінності природних і набутих якостей землі; по-п'яте, недопущення шкоди землі та іншим природним об'єктам, землевласникам і землекористувачам.

1. Вітвіцький В.В. *Основи формування нормативних систем в агропромисловому виробництві України*. – К.: НДІ "Укragропром-продуктивність", 2006. – 334 с.

2. *Матеріально-технічна база сільськогосподарських виробників області // Головне управління статистики у Миколаївській області. Експрес-доповідь*. – Миколаїв, 2007. – 8 с.

3. Саваріна І.П., Кіщак І.Т. Ефективність землекористування суб'єктами різних організаційно-правових форм господарювання //Проблеми ринку продукції АПК в умовах глобалізації: Матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. МДАУ. – Миколаїв, 2007. – С.12-13.

Проанализировано техническое обеспечение сельхозпредприятий Николаевской области и уровень государственной поддержки. Приведены результаты исследования эффективности использования земель землепользователями, предложены направления рационального использования земельных ресурсов.

The technical supply of agricultural enterprises of the Mykolayiv region and the level of their state support are analysed. The research results of the land use effectiveness by the land users are adduced, the directions of rational use of land resources are offered.

УДК 631.582

Л.С.Квасніцька, молодший науковий співробітник
ХМЕЛЬНИЦЬКА ДСГДС

ПРОДУКТИВНІСТЬ СІВОЗМІН У ЗЕМЛЕРОБСТВІ ХМЕЛЬНИЦЬКОЇ ОБЛАСТІ

Серед складових, які забезпечують ефективно функціонування системи землеробства, важливе місце належить сівозмінам. Основою сівозміни є науково обґрунтована структура посівних площ. Вона розробляється відповідно до спеціалізації та концентрації виробництва аграрної продукції з урахуванням природних умов і біологічних особливостей сільськогосподарських культур [1].

Реформування сільськогосподарського виробництва і його перехід на ринкові умови призвели до глибоких змін у системі землеробства. Орієнтація на культури, продукція яких має попит, спричинила часте, а то й беззмінне їх вирощування на окремих полях. Відхід від сівозміни й спрощення технології вирощування культур погіршили фітосанітарний стан в агроценозах [2].

Збільшення кількості агроформувань, які мають вузьку спеціалізацію та обмежений набір культур, викликало необхідність упровадження економічно вигідних, екологічно безпечних короткоротаційних сівозмін для господарств різної спеціалізації [3].

Починаючи з 1992 р. на Хмельницькій ДСГДС досліджували п'ятипольні сівозміни з насиченням зерновими (від 20 до 100%), кормовими (від 20 до 60) та проміжними (від 20 до 60%) культурами.

Ґрунт дослідної ділянки – чорнозем опідзолений середньосуглинковий.

При розробці нових елементів структури посівних площ п'ятипольних сівозмін враховували співвідношення між різними групами культур

© Л.С.Квасніцька, 2007